

ИФЛИНА ИЗЈАВА О ДЕЛИМА – СИРОЧАДИМА¹

Библиотеке се суочавају са све већим бројем дела чије власнике ауторских права није могуће идентификовати или лоцирати, како би размотрили захтев библиотеке да користи дела за која је потребна њихова дозвола. Таква дела се називају дела – сирочад. Да би се постигла одговарајућа равнотежа између права власника и библиотеке која користи дела заштићена ауторским правом, важно је обезбедити да закони о ауторским правима буду прилагодени посебним околностима, кад год је то потребно.

Такву, посебну околност представљају дела – сирочад. Често се дешава да библиотеке, намеравајући да користе дела за која је потребна дозвола, нису у могућности да идентификују, лоцирају или контактирају законитог носиоца релевантног права (власника ауторских права). Уколико нема начина да се неопходна дозвола обезбеди, постоји опасност од искључења дела – сирочади из тока стварања и коришћења, али и од кршења ауторских права.

Да би се промовисао јавни интерес уз истовремену заштиту права власника и смањење опасности од повреде права, Ифла препоручује усвајање формалне структуре која би омогућила коришћење дела – сирочади. Посебна питања, наведена у наставку, морају да се обраде у свакој регулаторној иницијативи која се бави делима – сирочадима.

¹ Превод је настао у оквиру пројекта Народне библиотеке Србије „Информациони пунктови о ЕУ у библиотекама Србије“

Темељна потрага за власником ауторског права

Пре коришћења дела – сирочади, библиотека треба да спроведе темељну, озбиљну претрагу, са циљем идентификовања, лоцирања и контактирања власника ауторских права. Библиотека треба да буде обавештена о свим могућим изворима информација о власнику ауторских права.

Свака регулаторна иницијатива треба да покаже флексибилност према начину предузимања корака потребних за претраживање или према изворима које треба консултовати. Таква флексибилност осигураће адекватан приступ сваком појединачном случају, јер прилике везане за изворе информација, доступне за различите врсте дела и извора, варирају, док технике претраживања могу брзо да се промене. Библиотеке и друге заинтересоване стране треба да израде и објаве смернице о томе шта се сматра темељном претрагом.

Пројекти масовне дигитализације

Све већи број пројеката дигитализације, које библиотеке спровode у јавном интересу, укључују тако велики број дела, да би трошкови детаљне претраге сваког наслова коришћењем искључиво људских ресурса били превисоки. Мора се успоставити равнотежа између трошкова детаљне претраге и интереса власника ауторских права. Ифла прихвата и подржава напоре да се темељна претрага аутоматизује у најширем могућем обиму. У одређеним околностима, такви, аутоматизовани процеси могу се сматрати довољно темељним.

Библиотеке могу да узму у разматрање и преговарање као начин за добијање дозволе за коришћење дела – сирочади од надлежног органа. Када је надокнада укључена у лиценцу и власници ауторских права могу да захтевају исплату, све неисплаћене надокнаде би, након одређеног времена, требало да буду равноправно расподељене између библиотека и власника права. Овакав аранжман представља допринос библиотека и носилаца права финансирању пројеката дигитализације.

Библиотеке, национална законодавна тела и друге заинтересоване стране подстичу се да заједно развијају иновативна решења која ће омогућити пројекте дигитализације у јавном интересу.

Разумна накнада, одговарајући повраћај или престанак коришћења

Требало би да сваки регулаторни систем дефинише поступке које је потребно предузети у случају накнадно нађеног власника ауторских права за дела – сирочад. Власника ауторског права треба да има правна одговарајућу накнаду за континуирано коришћење дела или да захтева престанак његовог коришћења. Библиотеку не треба кажњавати за коришћење дела – сирочади уколико је извршила детаљну претрагу.

Прецизно и адекватно приписивање ауторства

Библиотеке би требало да, колико је год то могуће, прецизно и адекватно приписују дела – сирочад власнику ауторског права, водећи рачуна да се избегне погрешно приписивање.

Ограничавање привремених мера

Када је могуће изрицање привремених мера против континуираног и будућег коришћења дела претходно сматраног делом – сирочетом, сваки регулаторни систем би требало да обезбеди довољно флексибилно доношење мера, како би и креативни напори и добронамерна улагања корисника могли бити узети у обзир.

Слобода коришћења

Коришћење дела – сирочади је слободно. Корисник дела – сирочади може да се успротиви даљем коришћењу тог дела само у случају да би се тиме кршила његова/њена стечена права која се односе на изведена дела (на пример, на преводе, адаптације).

Одобрио Управни одбор Ифле, на састанку одржаном у Хагу, у Холандији, 7. децембра 2011. године.

Превела с енглеског Јелена Марковић
Редакција превода Ана Савић
Лектура Весна Тријић

